cionizmus

Eszme, mozgalom, amelynek célja, hogy a világszerte szétszórtan élő zsidóság számára Palesztina területén saját független államot teremtsen. A szótő az „ígéret földjét” szimbolizáló jeruzsálemi Cion (Sion) hegyet jelöli; a cionizmus kifejezést elsőként Nathan Birbaum használta (1890), majd Herzl Tivadar töltötte meg tartalommal *A zsidó állam* (*Der Judenstaat*, 1896) című munkájában.

A politikai cionizmus – zsidó nacionalizmus – eszméje szélesebb körben a Bázelben 1897-ben megrendezett első cionista kongresszust követően terjedt el. Megkezdődött a mozgalom szervezeti kereteinek kialakítása is, valamint megindult a zsidók szervezett, ám akkor még szórványos bevándorlása Palesztina területére. A cionizmus sikerének hátterében két fő tényező állt: a zsidók állampolgári jogainak XIX. századi elismerése ellenére európaszerte érzékelhető antiszemitizmus, valamint a zsidó felvilágosodás (haszkala, השכלה) és emancipáció kapcsán megszületető azon felismerés, hogy a zsidóság önálló népként (elismerve) lesz képes teljes kibontakozásra.

A cionista mozgalomnak több irányzata volt, az alapfeltevések tekintetében – a zsidó nép létezése, asszimilációjuk lehetetlensége, az „ígéret földjéhez” való joguk, valamint az, hogy ezen a földön más nép nem él, melynek joga lenne ehhez a földhöz – azonban, azok ellentmondásossága ellenére nagyjából egyetértettek. Az arról folyó vita, hogy valójában ki tekinthető zsidónak, lezáratlan: mivel önmagában a vallás nem elegendő ahhoz, hogy emberek csoportja népet alkosson (és nem is minden zsidó gyakorolja vallását), továbbra is kérdéses, mi az az egy(ség)esítő kritérium (származás szerinti, területi, esetleg nyelvi hovatartozás), amellyel a zsidóságot pontosan lehet definiálni. Hasonlóan ellentmondásos az asszimiláció-integráció kérdése: a zsidóság (önkéntes) beilleszkedése a befogadó – elsősorban nyugati – társadalmakban a XIX. században létező jelenség volt, annak ellenére, hogy XIX. század végén kibontakozó antiszemitizmus, majd a XX. század közepén a holokauszt e folyamatra drasztikus fékező hatást gyakorolt.

A cionizmus céljának legitimálásához, illetve eléréséhez nagymértékben járult hozzá a holokauszt. A második világháborút követően az európai és amerikai közvélemény, illetve az egyes államok – az Egyesült Királyság kivételével – egyetértettek egy zsidó (és egy arab) állam Palesztina területén történő létrehozásával (ENSZ Közgyűlésének 181. (1947) sz. határozata).

A cionista mozgalom sikerét Izrael Állam megalakulása (1948. május 14.) jelentette, noha az így létrejött állam csak állandó bizonytalanságban képes fenntartani magát.

(Paragi Beáta)